

Na co warto zwrócić uwagę w rozwoju dziecka w kontekście Spektrum Zaburzeń Autystycznych ?

Analizy funkcjonowania dzieci z autyzmem mają już swoją wieloletnią historię. Początki przypadają na lata 50-te XX wieku, kiedy to niezależnie dwaj psychiatrzy dziecięcy **Leo Kanner** i **Hans Asperger** opisali po raz pierwszy ich nietypowe zachowanie.

Na przestrzeni lat zmieniał się jednak sposób definiowania autyzmu, kryteria diagnostyczne, a także formy pomocowe stosowane w pracy terapeutycznej. Dziś wiemy już, że autyzm dla którego stosujemy termin **zaburzenia ze spektrum autyzmu (ASD)** (od ang. autism spectrum disorder) to złożony zespół zaburzeń o bardzo zróżnicowanej formie. Do dziś nie odnaleziono jednoznacznej odpowiedzi na pytania, jakie są jego przyczyny.

Wszystkie zaburzenia ze spektrum ASD pomimo wielu różnic charakteryzują się deficytami w zakresie interakcji społecznych i komunikacji, jak również ograniczonymi zainteresowaniami, zmiennością objawów i zróżnicowanym ich nasileniem. Często współwystępują także powtarzające się zachowania.

Najczęściej patrzymy na spektrum autyzmu stereotypowo: dziecko milczące, we własnym świecie albo genialne dokonujące jednocześnie kilkunastu obliczeń matematycznych. Tymczasem dziecko autystyczne najczęściej porozumiewa się, nierzadko potrafi się śmiać, okazywać uczucia. Może ale nie musi przejawiać jakiegoś szczególnego uzdolnienia. Alarmujące objawy są często subtelne, jednak możliwe do zauważenia. Wczesne rozpoznanie i odpowiednia terapia zwiększają szansę na samodzielne funkcjonowanie w dorosłym życiu.

Symptomy i zachowania dzieci z ASD są bardzo różnorodne, niektóre objawy mogą się nigdy nie pojawić. Każde dziecko prezentuje inny zestaw symptomów. Oto niektóre z nich:

- we wczesnym dzieciństwie brak zainteresowania bodźcami społecznymi, krótki czas patrzenia na ludzi, ograniczone zdolności inicjowania i podtrzymywania interakcji,
- obojętność i powściągliwość w kontaktach z ludźmi, brak empatii,
- niechęć do nawiązywania kontaktu wzrokowego, kontakt wzrokowy rzadki, przelotny,
- brak reakcji na imię, trudności w skupieniu na tym co się mówi,
- brak dzielenia się radością z innymi,
- kłopoty w odczytywaniu i odpowiadaniu na wskazówki społeczne,
- brak umiejętności wskazywania i podążania wzrokiem, rozumienia gestów społecznych,
- brak reakcji na komunikaty lub też bardzo konkretne i dosłowne ich rozumienie,
- zaburzenia zdolności językowych w zakresie mowy, intonacji, gestykulacji, mowy ciała, trudności z rozumieniem ironii, sarkazmu, absurdu,
- stereotypie, ciągłe powtarzanie pozornie bezsensownych słów i sylab lub czynności,
- prezentowanie nieakceptowanych społecznie zachowań,
- niezdarność, słaba koordynacja ruchowa, przyjmowanie nietypowej pozycji ciała,
- zachowywanie nieadekwatnego dystansu podczas interakcji,
- chęć do zabawy samotnej (nie szuka towarzystwa innych dzieci lub robi to w sposób nieadekwatny), brak umiejętności zaprzyjaźniania się,
- zamiłowanie do rutyny, niechęć do zmian, schematyczne zachowania,
- tendencja do zapamiętywania za pomocą obrazów, wyjątkowa pamięć (np. niektórzy zapamiętują dokładnie teksty czytanych bajek, rozkłady jazdy, daty urodzenia),
- nieumiejętność przyjmowania porażki,
- niewielka elastyczność myślenia,

- fascynacje, obsesje, potrzeba zagłębiania się w interesujące dziecko zagadnienie,
- brak rozumienia reguł konwersacyjnych i norm społecznych, brak emocjonalnego dostrojenia,
- brak rozumienia stanów mentalnych innych osób,
- bardzo ograniczone zainteresowania, brak spontaniczności,
- bogata wyobraźnia przestrzenna, zamiłowanie do szczegółów
- wybiórczość pokarmowa, dziwaczne preferencje żywieniowe (np. jedzą tylko to co żółte, piją tylko to co czerwone, jedzą cały czas te same produkty),
- wrażliwość sensoryczna, trudności z modulacją bodźców, zbyt silne reakcje na niektóre doznania dotykowe, słuchowe, wzrokowe lub smakowe (np. zatyka uszy, nie lubi dotyku, silnie reaguje na zapachy).

Gdy oznaki zaburzeń ze Spektrum Autyzmu są oczywiste wczesne wykrycie trudności i szybka interwencja dają szansę na udoskonalenie zaburzonych obszarów rozwoju z uwagi na większą plastyczność mózgu w pierwszych latach rozwoju. Jednak im wcześniej przeprowadza się ocenę stanu zdrowia dziecka, tym większe staje się ryzyko błędnej diagnozy gdyż wiele małych dzieci pod wpływem różnorodnych sytuacji stresujących może zachowywać się nietypowo. W nowym otoczeniu małe dziecko potrzebuje czasu aby się uspokoić i poczuć bezpiecznie. We wczesnym okresie przedszkolnym często występują nieprawidłowości w rozwoju mowy i języka czy też problemy związane z jedzeniem, a także z regulacją emocji i zachowania co nie oznacza jednoznacznie, że dane dziecko prezentuje zaburzenia ze spektrum autyzmu. **Postawienie prawidłowej diagnozy jest kluczowe, wymaga jednak wielospecjalistycznych konsultacji** psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej oraz medycznej. U dzieci z ASD można również zdiagnozować inne zespoły i symptomy, najczęściej są to: nadpobudliwość psychoruchowa, trudności w koncentracji, dyspraksja (niedojrzałość koordynacji ruchów, niezborność), zaburzenia uczenia się, zaburzenia neurologiczne.

mgr Maria Mrowiec
psycholog

Bibliografia:

- Gnaulati Enrico., *“To normalne”*, Znak, Kraków 2016,
 Maciarz Aleksandra, Drała Dorota, *“Dziecko Autystyczne z zespołem Aspergera”*, Impuls, Kraków 2012,
 Pisula Ewa, *“Autyzm - od badań mózgu do praktyki psychologicznej”*, GWP, Sopot 2012,
 Winter Matt., *“Zespół Aspergera, co nauczyciel powinien wiedzieć”*, Fraszka edukacyjna, Warszawa 2017,
 Zawiślak Beata., *“Dziecko autystyczne. Prawdziwa opowieść o Maciusiu”*, Impuls, Kraków 2012.

Znany psycholog, badacz autyzmu powiedział: *“Pierwiastek autyzmu jest wręcz nieodzowny, aby powstał geniusz”*.